

Samenvatting doctoraalscriptie Trudie Labuschagne (RUG 1993)

DE MENORA IN WOORD EN BEELD.

Een studie over de vorm, functie en betekenis van de menora in het Oude Testament en de latere symboliek

(In 1994 ontving ze met deze scriptie de Prof.dr. H.G. Hubbelingprijs van de Faculteit
Godgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit Groningen)

In deze scriptie wordt de menora (de zevenledige kandelaar) van verschillende kanten belicht in bijbels perspectief. Het betreft een onderzoek naar een typisch en bekend joods symbool: zijn oudtestamentische achtergrond, zijn sporen in de deuterocanonieke- en nieuwtestamentische boeken en zijn manifestatie in de antieke joodse kunst.

Ten eerste worden de oudtestamentische teksten waarin sprake is van het woord menora in hun context geanalyseerd en thematisch behandeld. Hierbij wordt onder andere ingegaan op de menora in het heiligdom (het tentheiligdom (tabernakel) en de tempel van Salomo), de menora in het visioen van Zacharja, de menora-vorm en plantmotieven in de vormgeving, de heiligheid van de menora en de menora en het licht.

Uit de behandeling van de vorm van de menora wordt duidelijk gemaakt dat de vorm van de menora terug gaat op een iconografisch motief uit het Oude Nabije Oosten, nl. een gestileerde (heilige) boom. Verder blijkt dat volgens de teksten de menora een lampenstandaard is met zes armen. Deze menora-vorm blijkt een geliefd stijlmiddel in bijbelse teksten. Men heeft het als literair compositiemodel gebruikt bij het componeren van vele teksten. Talloze voorbeelden van het gebruik van het menora-model in het OT laten zien dat dit model voornamelijk een duidelijke focus-functie heeft. Eén bepaald deel van de tekst wordt extra benadrukt en wel dat gedeelte dat in het centrum (het brandpunt) van de menora staat, concentrisch omgeven door de zes armen.

Op grond van behandeling van verschillende andere teksten blijkt dat de menora behalve een praktische functie (licht geven) een cultische functie heeft (rituele verzorging van haar lampen). Van groot belang voor de betekenis van de menora is de lichtsymboliek: de heilige menora, als 'plaats van het licht', kan JHWH's tegenwoordigheid symboliseren.

Volgens het Oude Testament wordt voornamelijk d.m.v. de lichtsymboliek de menora verbonden met de aanwezigheid van God. In het Nieuwe Testament wordt de menora in verband gebracht met de figuur van Christus, waarmee ze in het 'nieuwe' verbond een nieuwe functie krijgt en zo de continuïteit verbeeldt van de aanwezigheid van God in de beide testamenten.